

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 796 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тохиров Жалолиддин Очилович, Самадов Хомид Самандарович	
Investitsion marketingni rivojlantirish asosida mintaqa investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullovna Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari.....	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizm tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafruz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamalakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akramov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini.....	65
Jo'rayev Behzod Nuraliyevich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсиков Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	

Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	
Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari	135
Axmedova Nafisa Amirddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modelashtirish	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili	149
Talipova Dilfuza Nabiyeva	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	178
Kamilova Iroda Xusniddinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavatovich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoirazimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	

Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarining oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitora Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Искандаров Суннатилло Бахриддин угли	
Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dilfuza Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish.....	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimliklarni baholashni xalqaro stanadartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari.....	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibril bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в системе железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан	325
Акбарова Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari.....	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari.....	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditi natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar.....	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari	386
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash.....	396
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана	402
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari	411
Maxmudova Nargiza Davlyat qizi	
Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлов, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlarini.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	

Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzayda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlarini	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi	504
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	513
Erkinxojiev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarning bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari	550
Umarova Hulkar Umidulloyevna	
O'zbekistonda korxona boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
“Зелёная экономика” как фактор повышения экономического роста страны	573
Тураева Адиба Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	

Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	
Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	
Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari.....	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукуров Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili.....	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari.....	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xorij tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi.....	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari.....	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar.....	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	
Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape.....	704
Otaboev Akhmed Makhsudbek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddinov	

Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri.....	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений.....	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан...	719
Рузиева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati.....	734
Ishmanova Diana Nurmatdovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar.....	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	746
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati.....	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi – milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir.....	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati.....	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinovna	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rne	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida).....	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri.....	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	

UY-JOY FONDINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich

PhD, Toshkent arxitektura-qurilish instituti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada mamlakatimizda uy-joy fondi boshqarish samaradorligini oshirishdagi mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari, bugungi kundagi uy-joy fondlariga xizmat ko'rsatuvchi boshqaruv kompaniyalarining turlari bo'yicha faoliyatlarini tashkil etilishi, boshqaruvning o'ziga xos xususiyatlari ko'rsatilgan. Aholi sonining o'sib borishi hisobiga uy-joyga bo'lgan ehtiyojning oshib borayotganligi, yangidan qurilayotgan uy-joylar, mavjudlari bo'yicha ta'mirlash ishlarining olib borishda davlat tomonidan berilayotgan imtiyozlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: uy-joy fondi, aholi turmush darajasi, uy-joy kommunal xo'jaligi, xizmat ko'rsatish, ko'p xonadonli uylar, turar joy binolari, uy-joyga bo'lgan talab, uy-joy fondini boshqarish, boshqaruv usullari, boshqaruv mexanizmi, boshqaruv kompaniyalari.

Abstract: This scientific article shows the existing problems in improving the effectiveness of the management of the housing fund in our country and the ways to eliminate them, the organization of activities of management companies serving housing funds today, the specifics of management. Due to the growing population, the growing need for housing is highlighted, housing being built anew, the benefits provided by the state when carrying out repair work on existing ones.

Key words: housing fund, living standards of the population, housing and communal services, services, multi-apartment houses, residential buildings, housing demand, housing stock management, management methods, management mechanism, management companies.

Аннотация: В данной научной статье показаны существующие проблемы повышения эффективности управления жилищным фондом в нашей стране и пути их преодоления, организация деятельности управляющих компаний, обслуживающих жилищные фонды на сегодняшний день по видам, специфика управления. Освещается растущая потребность в жилье за счет роста численности населения, льготы, предоставляемые государством при проведении ремонтных работ по вновь строящемуся жилью, существующему.

Ключевые слова: жилищный фонд, уровень жизни населения, ЖКХ, Сервис, многоквартирные дома, жилые дома, спрос на жилье, управление жилищным фондом, методы управления, механизм управления, управляющие компании.

KIRISH

Iqtisodiyotning globallashuvi sharoitida mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining jadallashuvi uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish tizimini ham tubdan o'zgartirishni taqozo etmoqda. So'nggi yillarda korxonalar, xalq xo'jaligi tarmoqlari faoliyatida amalga oshirilgan ijobiy islohotlarga qaramay, kommunal xizmat ko'rsatish sohasi hali ham kutilgan natijalarga yerisha olmadi. Bugungi kunda mamlakatimizda uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish sohalari tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar bo'lishi mumkin, ammo ular hali ham xususiy sektor tomonidan to'liq samarali foydalanish uchun tegishli institutsional asosga ega emas. Darhaqiqat, uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish sohasida faoliyat olib boruvchi boshqaruv kompaniyalari moliyaviy-iqtisodiy jihatdan past darajadagi rentabellikka va inqirozga uchrash bo'yicha yuqori xavflilik darajasiga ega.

Bozor jarayonlarining chuqurlashishi, shuningdek, aholining ijtimoiy-iqtisodiy bazasini barqarorlashtirish ko'p jihatdan xalq xo'jaligi tarmoqlarida, jumladan, uy-joy kommunal xo'jaligi sohasida samarali va chuqur iqtisodiy islohotlarning amalga oshirilishiga bog'liq. Shu nuqtayi nazardan, xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishning keyingi bosqichida institutsional tartibga solishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari jarayonlarini jadallashtirish zarur. Ikkinchisi kommunal xizmatlar sohasida tarflash, raqobat va investitsiyalar mexanizmidagi qulay vaziyat yaratadi.

Xizmat ko'rsatish sohasida tartibga solishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini bozor tizimining obyektlaridan biri sifatida qarash kerak. Buning uchun ijtimoiy iqtisodiyot tizimi tarkibiy elementlarining funksional bog'liqligi sharoitida barqarorligi va ma'lum tamoyillarning kombinatsiyasini ta'minlaydigan mexanizm zarur: tarif yordami (mahsulot yoki xizmatni sotib olishda ommaviy xatti-harakatlar psixologiyasi); ratsionallik (mahsulotdan foydalanishni optimallashtirish tanlovi yoki xizmatlar); kapital qo'yilmalar (takror ishlab chiqarish jarayonini kengaytirish); raqobat (ishlab chiqaruvchilar o'rtasidagi xususiy mehnat taqsimoti)

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yilning 7 fevraldagi PF-4947-son "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni bilan tasdiqlangan "2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi"da ham aholini kommunal-maishiy xizmatlar bilan ta'minlanish darajasini oshirish, eng avvalo, yangi ichimlik suvi tarmoqlarini qurish, tejamkor va samarali zamonaviy texnologiyalarni bosqichma-bosqich joriy etish orqali qishloq joylarda aholining toza ichimlik suvi bilan ta'minlashni tubdan yaxshilash masalalariga alohida e'tibor qaratilishi mazkur sohadagi muammolarni kechiktirmasdan hal etishni ko'zda tutadi.

Ta'kidlash joizki, mamlakatda uy-joy kommunal sohasi faoliyatining nazariy, amaliy hamda iqtisodiy jihatdan asoslangan konsepsiyasining yo'qligi bugungi kunda mazkur sohaning samarali boshqaruvini ta'minlashga yetarli darajada imkon bermaydi. Ushbu masalaning dolzarbligi shundaki, uy-joy fondining yomonlashuvi darajasi, uy-joy kommunal sohasida katta qarzdorliklarning mavjudligi, yangi texnologiyalar bo'yicha ishlamaslik, sohadagi moliyaviy mablag'lar sarflanishining yetarli darajada nazorat qilinmasligi, o'z navbatida, soha boshqaruvida yangi innovatsion tizimni joriy etish zaruriyatini tug'dirmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Uy-joy fondini boshqarishning iqtisodiy va institutsional xususiyatlarini ilmiy jihatdan o'rganish har doim soha mutaxassisleri va iqtisodchi olimlar tomonidan doimo qiziqarli va murakkab mavzu sifatida o'rganib kelinadi.

Uy-joy kommunal xizmatlar sohasi samaradorligini aniqlash masalasiga turlicha uslubiy yondashuvlar mavjud. Ayrim yondashuvlar soha samaradorligini oshirishni nisbatan kam mablag' va mehnat sarflagan holda mavjud resurslardan ratsional foydalanish nisbatan yuqoriroq xizmat sifati bilan iste'molchilarning ehtiyojini to'laroq qondirishda ko'radilar. ^[1]

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, agar uy-joy fondini boshqaruvchi subyekt o'z maqsadiga erisha olmasa, boshqaruv samarasiz bo'lishi mumkin; past samaradorlik – o'z maqsadiga erishish uchun juda ko'p resurslar va vaqt sarflanganda; optimal – boshqaruv maqsadiga tez va kam xarajat bilan erishilganda. "Raqobatbardosh bozor iqtisodiyoti sharoitida ijtimoiy-iqtisodiy omillarni hisobga olgan holda tashkil etilgan boshqaruv tizimi eng muhim hisoblanadi". ^[2]

Ko'pincha, "uy-joy sohasi" faqat uy-joy kommunal xizmatlari bilan aniqlanadi va faqat ijtimoiy sohaning elementi sifatida qaratiladi. Bunday holda, biz "uy-joy sohasi"ga berilgan ta'rifning murakkabligiga e'tibor qaratmagan bo'lamiz va faqat insonning odatiy hayoti uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlarni ta'minlash uchun mo'ljallangan infratuzilmani ifodalovchi uy-joy fondini boshqarish tizimini esdan chiqargan bo'lamiz. ^[3]

"Yirik shaharlarda uy-joy kommunal xo'jaligini rivojlantirishda sohaga yaratilgan shart-sharoitlarni baholash natijalariga qarab, uy-joy fondini boshqarish tizimiga ijtimoiy-iqtisodiy va institutsional o'zgarishlarni olib kirish orqali, mavjud muammolar hal qilinadi va istiqbolli rejalar ishlab chiqiladi". ^[4]

Ko'pgina rivojlangan mamlakatlarda uy-joy kommunal xizmatlari biznes hisoblanadi. Uy-joy kommunal xo'jaligi sohasida faoliyat olib boruvchi uy-joy fondlarini boshqaruvchi kompaniyalar o'z ishlaridan foyda ko'rishadi. ^[5]

So'nggi paytlarda biznes jarayonlarini aniqlash, so'ngra ularni boshqarish va takomillashtirishdan iborat bo'lgan korxonalarni boshqarish tizimlarini yaratish uchun texnologik yondashuv qo'llanilmoqda. Shu bilan birga, biznes jarayonlarini boshqarish quyidagi prinsiplarga asoslanadi: sifat menejmenti tizimlarini qurish; Deming sikli; muvozanatli ko'rsatkichlar kartasini (angl. Balanced Scorecard, BSC) qurish; binolar qurilishini rivojlantirish loyihalarini boshqarish. ^[6] Ushbu tamoyillarga muvofiq uy-joy fondlarini boshqarish tizimi asosiy biznes jarayonlari atrofida shakllantirilishi kerak. U uy-joy fondining asosiy biznes jarayonlari sifatli bajarilishini ta'minlashga qaratilgan hamda tashkiliy va iqtisodiy tamoyillarga asoslanadi.

"Mamlakatimiz uy-joy fondini boshqarish tizimini takomillashtirish, aholining o'z turar-joylariga bo'lgan mulkiy va ijtimoiy munosabatlarini yaxshilash, shu bilan birga, uy-joy mulkdorlarining o'z mulklarini boshqarishdagi ishtirokini oshirish masalalari bugungi kunga qadar o'z dolzarbligini saqlab kelmoqda". ^[7]

"Ma'lumki, har qanday turar-joy mulkchilik shaklidan qat'i nazar mulk hisoblanadi. Mulkni boshqarish deganda, mulk egalari o'z maqsadlariga erishish yo'lida bir yoki bir nechta mulk obyektlari bilan bog'liq amalga oshiradigan har qanday munosabatlari tushuniladi. Shunga ko'ra, uy-joy fondini boshqarishda bevosita turar-joy egasi, boshqaruvchi tashkilotlar va xizmat ko'rsatuvchi tashkilotlar ishtirok etadi". ^[8]

Ushbu muammolarning kelib chiqish sabablari va uning oqibatida xizmat ko'rsatuvchi korxonalar ko'rayotgan iqtisodiy zarar, pirovardida esa, davlatning iqtisodiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan omillar bir qator tashkilotlar tomonidan o'rganildi. O'sha muammolar ichida majburiy badal norentabelligi bo'lib, bunda bir kvadrat metrga to'lov o'rtacha 850 so'mni tashkil qilayotgani, umumiy foydalanishdagi joylarda elektr-energiya sarfi, atrofni obodonlashtirish xarajatlari, shuningdek boshqaruv kompaniyasi rahbari va xodimlarining oylik maoshlari o'rin olgan. Yana bir muammo sifatida – hisob-kitoblarning shaffof emasligi, boshqaruv kompaniyalari aholiga ulardan olgan pulini qayerga ishlatayotganini ko'rsatib bera olmayotgani bilan ham izohlanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada uy-joy fondlarini boshqarishning ustuvor yo'nalishlari ilmiy jihatdan o'rganish va xulosalar chiqarish, qiyosiy solishtirish, statistik ma'lumotlarni o'rganish va iqtisodiy jihatdan taqqoslash va tahlil qilish, mantiqiy fikrlash, ilmiy abstraksiyalash, analiz va sintez, induksiya va deduksiya usullaridan keng foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda uy-joy kommunal xo'jaligi sohasi, unda faoliyat yuritayotgan qator korxona va tashkilotlar, jumladan, uy-joy mulkdorlari boshqaruv kompaniyalari, professional boshqaruv kompaniyalari, uy-joy kommunal xizmat ko'rsatish korxonalari faoliyatini takomillashtirish, shuningdek, uy-joy fondini kapital va joriy ta'mirlash bo'yicha qabul qilingan qarorlar asosida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Umumiy jihatdan esa, bu sohani rivojlantirishga xususiy sarmoyalarni jalb qilish uchun shart-sharoitlar yaratish, shuningdek uy-joy kommunal xizmatlari sohasida – uy-joy holati to'g'risida, aksiyalar, taqdim etilayotgan xizmatlarning hajmi, sifati va energiya sarfi bo'yicha, kommunal xizmatlari iste'molchilari uchun to'liq va ishonchli ma'lumotlar bazasini shakllantirish imkonini beradi.

Hozirda respublikamizda 1,3 mln xonadondan iborat 37402 ta (68 foiz) ko'p qavatli uy mavjud bo'lib, ulardan 25611 tasiga 4430 ta boshqaruv kompaniyasi, 8953 tasiga (24 foiz) 247 ta professional boshqaruv kompaniyasi tomonidan xizmat ko'rsatiladi, 2838 tasiga (8%) hech qanday xizmat ko'rsatilmaydi.

Tahlillarga ko'ra, 4430 ta boshqaruv kompaniyasidan 1351 tasining moliyaviy holati yaxshi, 1903 tasini o'rta va 1176 tasini og'ir holatda deb baholangan. Hozirda boshqaruv kompaniyalarning 1,4 trln so'm qarzdorligi mavjud. Bundan 504 mlrd. so'm 1991-yilgacha qurilgan uylarga qaraydigan boshqaruv kompaniyalarga tegishlidir. 1991-yildan 2016-yilgacha qurilgan uylarga xizmat ko'rsatuvchi boshqaruv kompaniyalarning ham 73,4 mlrd. so'm qarzdorligi mavjud. Aholining debitorlik qarzdorligi 192,7 mlrd. so'mni tashkil qiladi.

Uy-joy fondlarini boshqarishda investorlarni ko'paytirish

1. Mulkdorlik daromadi
2. Yuqori ijara narxlari
3. Qiymatni oshirishdan olingan kapital daromad
4. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash
5. Iste'molchilarning to'lov qobiliyati

O'ziga tortadigan investor

Sohaga investor kelishini pasaytiradi

1. Mol-mulk solig'ining yuqoriligi
2. Yuqori amortizatsiya xarajatlari
3. Daromad solig'ining yuqoriligi
4. Hududdagi yerning yuqori narxi
5. Uy-joy egalari bilan o'zaro hamkorlik va to'lov qobiliyatining pastligi

Uy-joy fondlarini boshqarishda investorlarning kamayishi

1-rasm: Uy-joy fondlarini boshqarishda investorlarni jalb qilishning muvozanat sxemasi

Uy-joyga muhtoj oilalarning quyidagi toifalarini ajratish mumkin: yaxshi yashash sharoitlariga muhtoj oilalar; yaqin kelajakda yashash sharoitlarini yaxshilash bo'yicha real rejalari bo'lgan oilalar; uy-joyga samarali talabni ko'rsatadigan oilalar. Ehtiyojlar, rejalalar va samarali talabning nisbati uy-joy muammosining keskinligini baholashga imkon beradi.

Uy-joy fondlariga xizmat ko'rsatuvchi boshqaruv kompaniyalari faoliyatini o'rganish davomida shu narsa aniq bo'ldiki, aholining kam ta'minlangan qismi uchun to'lovlarni to'lashda muammolar juda ko'p ekanligini ko'rishimiz mumkin. Shu maqsadda, davlat yoki mahalliy hokimiyat tomonidan ularning kommunal to'lovlarini to'lashning aniq mexanizmini ishlab chiqish zarur bo'ladi. Har bir tuman miqyosida aynan kam ta'minlangan va ijtimoiy himoyaga muhtoj bo'lgan oilalarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha fond tashkil qilinishi zarur. Bu fondning faoliyat yuritishi aholi orasidan faol va tashkilotchi bo'lgan fuqarolaridan tashkil topgan ishchi guruh tomonidan nazorat qilib borish mexanizmini ishlab chiqish kerak bo'ladi.

Hozirgi vaqtda eng keng tarqalgan usul ko'p qavatli uylarni tijorat tashkiloti bo'lgan boshqaruv kompaniyalari tomonidan boshqarishdir. Umumiy yig'ilish qarori asosida unga uyning umumiy mulkini boshqarish, uy-joy kommunal xizmatlarini ko'rsatish, shuningdek, fuqarolar uchun qulay va xavfsiz yashash sharoitlarini yaratish vakolatlari beriladi.

Ko'p qavatli uylarda boshqaruvchi kompaniyalar va uy-joy mulkdorlari o'rtasidagi munosabatlar shartnoma asosida shakllantiriladi. Xizmatlar va ishlar ro'yxati shartnoma taraflari o'rtasidagi kelishuv bilan belgilanadi. O'zaro shartnoma shartlari quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Uyning umumiy mulki tarkibi, unga nisbatan boshqaruv amalga oshiriladi. Shunday qilib, umumiy yig'ilishda shartnoma shartlarini muhokama qilganda, aholi muhandislik uskunolari va binoning qurilish konstruksiyalariga texnik xizmat ko'rsatish boshqaruvchi kompaniya zimmasiga yuklanganligi va qo'shni hudud "boshqariladigan" ro'yxatga kiritilmaganligi to'g'risida qaror qabul qilishlari mumkin. Fuqarolar buni mustaqil ravishda hal qiladilar yoki boshqaruvchi kompaniyaning vositachilgisiz to'g'ridan-to'g'ri farroshni yollashadi.
2. Uyning umumiy mulkini saqlash va ta'mirlash bo'yicha ishlar va xizmatlar ro'yxati, bunday ro'yxatni o'zgartirish tartibi, shuningdek, kommunal xizmatlar to'plami.
3. Boshqaruv kompaniyasining ishi ustidan nazoratni amalga oshirish tartibi. Boshqaruvchi tashkilotni boshqaruvga jalb qilish o'zining afzalliklariga ega, chunki u ko'p qavatli uy kabi texnik jihatdan murakkab obyektga professional yondashuvni ta'minlaydi, chunki egalari, ko'pincha, boshqaruv uchun zarur bo'lgan bilimlarga ega emaslar. Biroq ularning faoliyatida ijobiy tomonlar bilan bir qatorda, muammolar ham mavjud bo'lib, ularning asosiylari quyidagilar: ularning faoliyatida buyurtmachi va pudratchining ishlarni bajarish bo'yicha funksiyalarining uyg'unligi, bu esa, sifatni oshirishga yordam bermaydi.

Uy-joy sohasida amalga oshirilgan ishlar va raqobatbardosh bozor munosabatlarini rivojlantirish; yangi tashkil etilgan xususiy boshqaruv kompaniyalarining aksariyatida uy-joy fondiga xizmat ko'rsatishda tajriba yo'q; moliyaviy shaffoflikning yo'qligi, bu boshqaruv kompaniyasining daromadlari va xarajatlarini nazorat qilishning mumkin emasligiga olib keladi; boshqaruvda uy-joy egalarning ishtiroki yo'q va xarajatlarni shakllantirish bo'yicha qaror qabul qilishga ta'sir qilmaydi; boshqaruv kompaniyasi o'z xohishiga ko'ra egalarning pullarini mustaqil ravishda boshqaradi.

Uy-joy fondini boshqarishning maqsadli vazifalari sifatida biz quyidagilarni ajratib ko'rsatamiz: fuqarolar uchun qulay va xavfsiz yashash sharoitlarini ta'minlash; ko'p qavatli uydagi umumiy mulkni to'g'ri saqlash va umumiy mulkdan foydalanish bilan bog'liq masalalarni hal qilish; egasining mulkini saqlash; uyda yashovchi aholiga sifatli davlat xizmatlarini ko'rsatish.

Maqsadli ko'rsatkichlar natijasida uy-joy fondining ekspluatatsiyasini boshqarish vazifalarini qayd etish zarur: uy-joy fondidan foydalanishni boshqarish sohasida investitsiyalarni jalb qilish; uy-joy fondidan foydalanishni boshqarish sohasidagi tashkilotlarning samarali faoliyatini ta'minlash; uy-joy mulkdorlarini uy-joy fondini boshqarish jarayoniga jalb qilish.

Bugungi kunda uy-joy fondini boshqarishning ko'rib chiqilgan maqsadlari, usullari va tamoyillariga asoslanib, biz uchta quyi tizimdan iborat bo'lgan boshqaruv mexanizmi variantini taqdim etamiz (2-rasm).

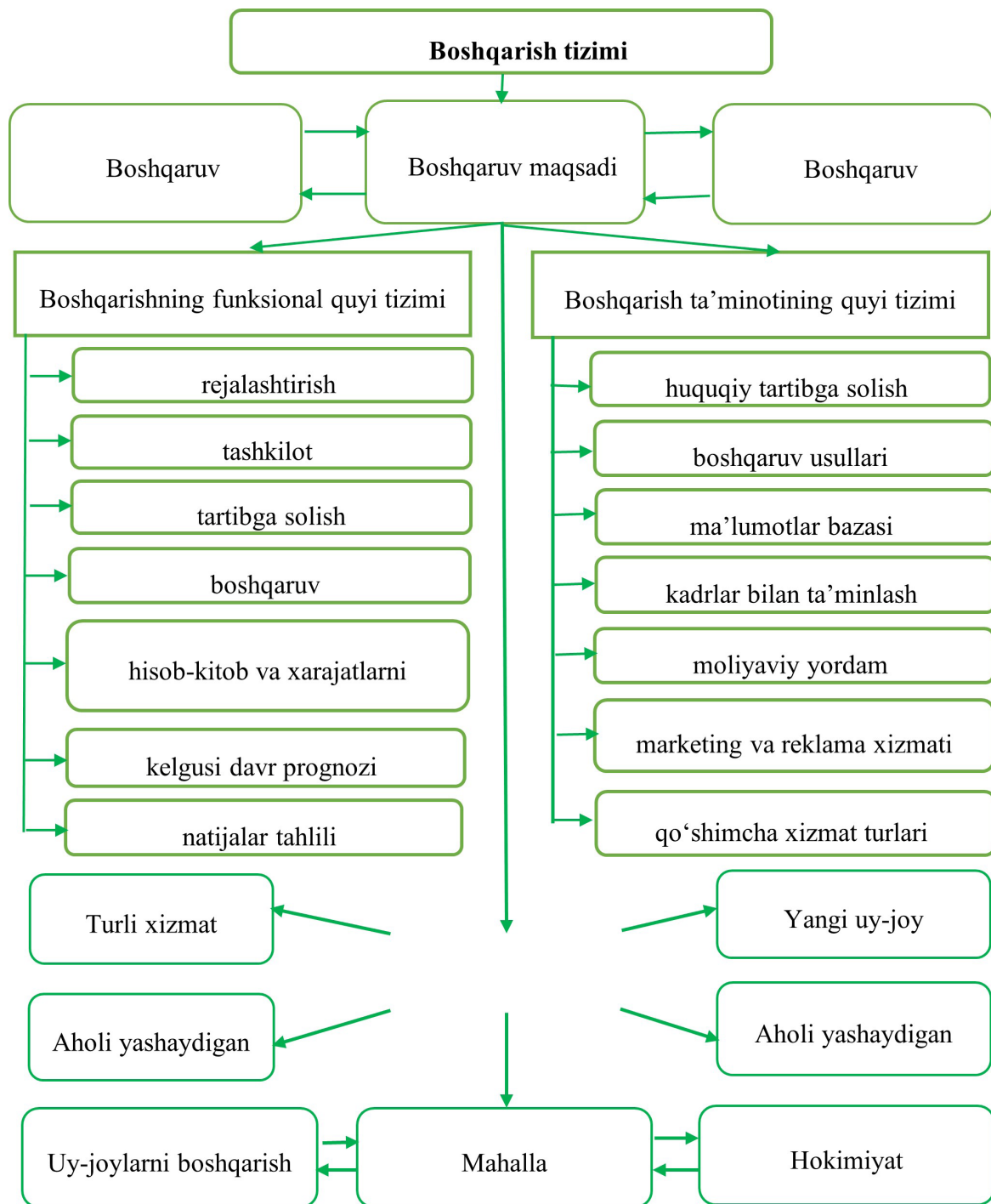
Umumiy holatda boshqaruv metodologiyasining eng muhim elementi boshqaruv tamoyillari hisoblanadi. Boshqaruv tamoyillarini bilish va ularga rioya qilish uning samaradorligini oshirishi mumkin.

"Menejment tamoyillari" kategoriyasi boshqaruv metodologiyasi masalalari bilan shug'ullanuvchi ko'plab olimlarning ishlarida ko'rib chiqilgan. Biroq fanda "boshqaruv tamoyillari" tushunchasi, turlari, tasnifi, ularning boshqa ilmiy kategoriyalar bilan aloqasi bo'yicha konsensusga hali erishilgani yo'q.

Ushbu quyi tizimlarga quyidagilar kiradi: maqsadlarni, ulardan kelib chiqadigan vazifalarni, shuningdek, uy-joy fondini boshqarish tamoyillarini o'z ichiga olgan maqsadli quyi tizim; asosiy boshqaruv funksiyalari majmuidan iborat funksional quyi tizim: rejalashtirish, tashkil etish, tartibga solish, nazorat qilish, hisobga olish,

prognozlash va tahlil qilish; maqsadli sozlashlarni amalga oshirish uchun shart-sharoitlar yaratish uchun mo'ljallangan va quyidagi yordamchi elementlar to'plamini o'z ichiga olgan qo'llab-quvvatlovchi quyi tizim: boshqaruv usullari, axborot-tahliliy baza, moliyaviy, tartibga solish va kadrlar.

2-rasm: Uy-joy fondlarining samarali ishlashini boshqarish tizimi

XULOSA

Bugungi kunda uy-joy fondlariga xizmat ko'rsatuvchi boshqaruv kompaniyalari samarali ishlashi uchun eng dolzarb muammolar-joriy tarif siyosati va iste'molchilarga (birinchi navbatda, aholiga) ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati, shuningdek, hayotni ta'minlashning eng muhim tarkibiy qismlarini o'zaro bog'lash vazifalari bilan bog'liq jarayon. Uy-joy-kommunal sohasidagi barcha o'zgarishlar ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshirish, fuqarolar uchun yanada qulay yashash sharoitlarini yaratish, sohani bozor iqtisodiyotiga o'tkazishga qaratilgan desak, bunday islohotni zamonaviy texnologiyalarsiz amalga oshirish mumkin emas.

Mazkur texnologiyalar, birinchi navbatda, uy-joy fondi, muhandislik tarmoqlari va kommunikatsiyalari holati monitoringini, shu jumladan, turar-joy binolarini jo'natish, turar-joy binolari va hovli maydonlarini pasportlashtirish, aholi bilan hisob-kitoblarni tashkil etish va manzilli ijtimoiy yordam ko'rsatishni ta'minlashi kerak; issiqlik va energiya resurslari iste'molini nazorat qilish. Ushbu muammolarni hal etishdagi asosiy to'siqlardan biri doimiy monitoring va ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini ta'minlash mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligidir. Tariflarni tartibga solish sohasidagi qonunchilik mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlarining kommunal kompleks tashkilotlarining ishlab chiqarish va investitsiya dasturlari bajarilishini nazorat qilish vakolatlarini ta'minlaydi.

Uy-joy fondining sifati va miqdori nafaqat milliy boylikni tashkil etadi, balki jamiyatning yanada rivojlanishining asosini ham tashkil etadi. Uni to'g'ri texnik holatda saqlash va ta'mirlash tizimi orqali turar-joy binolarining sifatini oshirish uy-joy siyosatining eng muhim vazifasi bo'lishi kerak.

Uy-joy fondining katta qismi kapital ta'mirlash, rekonstruksiya va modernizatsiyaga muhtoj. Ushbu ishlarni tashkil etish bo'yicha o'ylanmagan iqtisodiy qarorlar katta ijtimoiy to'ntarishlarga olib keladi. Shu sabab uy-joy fondining barqaror ishlashi uchun uni zarur texnik holatda saqlash bo'yicha tegishli ishlarni amalga oshirish kerak.

Uy-joy fondini boshqarishning amaldagi tizimini tahlil qilish ushbu sohada bir qator muammolarni aniqladi: shaharning uy-joy fondini ko'paytirish bo'yicha strategik rejalarining yo'qligi; ta'mirlash ishlari uchun moliyaviy resurslarning etishmasligi; uy-joy fondini kapital ta'mirlash bo'yicha ishlarni amalga oshirish masalalarini tartibga soluvchi qonunchilik bazasidagi ziddiyatlar; oqim etishmasligi shahar uy-joy fondining holati to'g'risida ishonchli, to'liq ma'lumot bazasi; ta'mirlash ishlarini tashkil etish, ayniqsa, turli mulkdorlar bilan o'zaro munosabatlar nuqtayi nazaridan yetarli darajada uslubiy o'rganilmagan.

Uy-joy qurilishi sohasidagi ijtimoiy-siyosiy keskinlikning asosiy tugunini uy-joy fondining to'planib qolgan keskin yomonlashuvi tashkil etadi, buni mamlakatimizning turli shaharlarida kapital ta'mirlash va amalda oshirilgan ta'mirlash ishlarining zarur hajmlari to'g'risidagi ma'lumotlar tahlili tasdiqlaydi. Toshkent shahrida uy-joy fondini kapital ta'mirlash muammosi juda keskin, chunki katta ulush eski fond (shaharning uy-joy fondining 60% dan ortig'i o'ttiz yoki undan ko'proq yil oldin qurilgan). Shahar uy-joy fondining qarishi va eskirishi uni tiklash jarayonlariga qaraganda tezroq.

Aytish mumkinki, uy-joy mulkdorlari unga bo'sh pul mablag'larini investitsiya qilganda (ya'ni ularda jiddiy moliyaviy muammolar yo'q) va uy-joy fondining sifatini yaxshilash uchun ko'proq mablag' ajratishga qodir bo'lgan paradoksial vaziyat mavjud, bu esa, pirovardida oshadi.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, bunday infratuzilma faoliyatining eng maqbul shakli alohida jamoalar uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan axborot portallarini yaratishdir. Har bir bunday portalda umummilliy metaportalga havola bo'lishi kerak, barcha tegishli qonun hujjatlarini, shuningdek, uy-joy mulkdorlari uchun o'quv-uslubiy materiallar bazasini va muayyan faoliyatni amalga oshirish (mahalliy hududni ta'mirlash, obodonlashtirish va boshqalar) uchun "eng yaxshi tajribalar" to'plamini to'plash. Bundan tashqari, portal yagona aloqa platformasi bo'lishi kerak.

Uy-joy fondlariga xizmat ko'rsatuvchi boshqaruv kompaniyalari faoliyatini tartibga solish va sohada raqobat va biznes muhitini shakllantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish uchun quyidagilarni amalga oshirish zarur bo'ladi:

- sohada faoliyat yuritayotgan boshqaruv kompaniyalari va aholi o'rtasidagi nizolar va kelishmovchilarni hal etishning tizimli yagona huquqiy mezonlarini ishlab chiqish;
- kommunal va qo'shimcha xizmat ko'rsatish bo'yicha rag'batlantiruvchi tarif va narx siyosatini shakllantirish va uni doimiy nazorat qilish monitoringi bo'yicha platformani yaratish;
- sohada raqobat va biznes qilish muhitini oshirish bo'yicha mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini takomillashtirish;
- aholi turar joylari binolarida joylashgan va shu hududda faoliyat ko'rsatayotgan yuridik shaxslarga ham xizmat ko'rsatish tizimini joriy qilish mexanizmini ishlab chiqish;
- davlat xususiy sherikchilik va xorijiy investorlar mablag'lari asosida tashkil etilgan boshqaruv kompaniyalari uchun imtiyoz berish va uning muddatlarini aniq ishlab chiqish;
- iqtisodiy va ijtimoiy parametrlarning bajarilishi ustidan samarali nazoratni amalga oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Комарова В.Ye., Улановская В.Д. Эффективность и интенсификация непроизводственной сферы. –М.: Экономика, 1997. – С.18.
2. Иванко Л.М. Менеджмент в жилищной сфере. Учебное пособие. -Самара: Издательство Самарского университета, 2022. – 89 с.
3. Жильцов Е.Н., Казаков В.Н. Экономика социальных отраслей сферы услуг: учебное пособие. – М.: Экономический факультет МГУ; ТЕИС, 2007. -С. 2006.
4. Сеферян Л.А. Организация управления жилищным фондом крупного города для обеспечения устойчивого развития. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата технических наук. 05.02.22 – Организация производства (строительство). Иваново – 2018.
5. Бажаева, Т. С. Совершенствование системы управления в некоммерческих организациях ЖКХ: монография / Т. С. Бажаева. – СПб.: Изд-во СПбГУСЭ, 2011. – 167 с.
6. Хаммер М. Реинжиниринг корпорации: манифест революции в бизнесе: пер. с англ. / Майкл Хаммер, Джеймс Чампи; пер. Ю. Корнилович. – 3-е изд. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2010. – 274 с.
7. Nurimbetov R.I. va boshqalar. O'zbekistonda uy-joy fondini boshqarish tizimini takomillashtirish: ilmiy-uslubiy qo'llanma. – Toshkent: TAQI, 2019. – 129 b.
8. Степанов С.А. Недвижимое имущество в гражданском праве. – М., 2009.
9. Saidov M. S, Hasanov A. A. Institutional Characteristics of the Regulation of Natural Monopoly Fields // International Journal of Business Diplomacy and Economy. ISSN: 2833-7468 Volume 2| No 3| March-2023.
10. <https://inter-publishing.com/index.php/ijbde/article/view/1333/1141>.
11. Saidov M. S, Muidinov D. M. The Development Strategy of International Companies in Modern Conditions // American journal of economics and business management Vol. 6, No.1, 2023. 1897-Article Text-3400-3665-10-20230121.pdf
12. Saidov M S. Ways of Introduction of Modern Management Mechanisms in the Electric Power Sector of Uzbekistan // International Journal of Business Diplomacy and Economy ISSN: 2833-7468 Volume 2 | No 1 | January -2023. file:///C:/Users/user/Downloads/98-110+Ways+of+Introduction+of+Modern+Management+Mechanisms+in+the+Electric+Power+Sector+of+Uzbekistan.pdf
13. Saidov M. S. Ways of Introduction of Modern Management Mechanisms in the Electric Power Sector of Uzbekistan // International Journal of Business Diplomacy and Economy ISSN: 2833-7468 Volume 2 | No 1 | January -2023. file:///C:/Users/user/Downloads/98-110+Ways+of+Introduction+of+Modern+Management+Mechanisms+in+the+Electric+Power+Sector+of+Uzbekistan.pdf
14. Saidov M. S. Renewable Energy Sources and Ways of their Implementation in the Republic of Uzbekistan // International journal on economics, finance and sustainable development E-ISSN: 2620-6269. file:///C:/Users/user/Downloads/3879-Article%20Text-10944-1-10-20230111.pdf

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.